

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci rozhodl samosoudkyní Mgr. Karolínou Tylovou, LL.M. ve věci

žalobce: X
bytem X
zastoupen advokátem Mgr. Davidem Hejzlarem,
sídlem 1. máje 97/25, Liberec

proti

žalované: Česká správa sociálního zabezpečení,
sídlem Křížová 1292/25, Praha

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 4. 10. 2023, č. j. X,

takto:

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 4. 10. 2023, č. j. X, se zrušuje a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žalovaná je povinna zaplatit žalobci k rukám Mgr. Davida Hejzlara, advokáta, na náhradu nákladů řízení částku 4 719 Kč, ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Předmět řízení

1. Žalobce požádal dne 29. 12. 2022 o zvýšení procentní výměry starobního důchodu z důvodu výchovy dítěte-syna (dále jen „výchovné“) podle § 34a zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“). Žalovaná tuto žádost zamítla rozhodnutím ze dne 14. 8. 2023, č. j. X (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“), s odůvodněním, že od narození dítěte do jeho zletilosti pečovala o dítě v největším rozsahu jeho matka (manželka žalobce). Proti prvostupňovému rozhodnutí podal žalobce námitky, v nichž uvedl, že musel kvůli rizikovému těhotenství manželky a předčasnému porodu opustit zaměstnání a pečovat o manželku i syna, dále že byl od 1. 3. 1995 do 18. 5. 1997 na rodičovské dovolené a pobíral rodičovský příspěvek, později (v září 1997) začal provozovat výdělečnou činnost, jeho příjmy byly však až do 31. 12. 1998 tak malé, že mu jeho výdělečná činnost nezaložila účast na důchodovém pojištění. Žalobce zdůraznil, že o syna ve větším rozsahu pečoval až do jeho zletilosti, a jeho výdělkové poměry tak byly z důvodu péče o dítě zasaženy více než poměry jeho manželky. K tomu žalovaná v napadeném rozhodnutí uvedla, že po narození syna (18. 5. 1994) byla na mateřské (rodičovské) dovolené do 28. 2. 1995 manželka žalobce. Žalobce byl osobou pečující o dítě v největším rozsahu jen v období od 1. 3. 1995 do 16. 9. 1997, což potvrzuje čestné prohlášení manželky žalobce ze dne 29. 12. 2022. Žalobce byl bez zaměstnání a příjmů z výdělečné činnosti již od 1. 7. 1994 až do 31. 12. 1998, dle žalované je však třeba zohlednit, že po vzniku živnostenského oprávnění v září 1997 výdělečnou činnost vykonával, i když mu nezaložila účast na důchodovém pojištění. Ani podle žalované nesplnil tedy podmínku péče o dítě v největším rozsahu.

II. Žaloba

2. Žalobce napadl rozhodnutí žalované žalobou, v níž navrhl zrušení napadeného rozhodnutí. Namítal, že žalovaná nedostatečně vypořádala jeho námitky a vycházela z nesprávně zjištěného skutkového stavu. Uvedl, že po narození syna byla jeho manželka v natolik špatném zdravotním stavu, že o syna mohla pečovat pouze omezeně. Z toho důvodu měsíc po narození dítěte žalobce ukončil pracovní poměr u tehdejšího zaměstnavatele, přičemž ještě před jeho koncem zůstal doma s rodinou, což plyne z potvrzení o zaměstnání ze dne 14. 7. 1994. Od 1. 3. 1995 do 18. 5. 1997 byl žalobce na rodičovské dovolené a pobíral rodičovský příspěvek. Možnosti jeho pracovních aktivit byly i nadále omezené, přestože si od 17. 9. 1997 zřídil živnostenské oprávnění. Výše jeho příjmů nedosahovala ani potřebného základu pro založení účasti na důchodovém pojištění. Manželka žalobce nastoupila po porodu dítěte na mateřskou a následně na rodičovskou dovolenou, která byla ukončena dne 28. 2. 1995. Ačkoliv byla manželka po dobu prvních devíti měsíců života dítěte formálně na mateřské (rodičovské) dovolené, péči o dítě zajišťoval s ohledem na zdravotní stav manželky v největším rozsahu žalobce, který v tu dobu byl zcela bez příjmů. Manželka žalobce zajišťovala příjmy rodiny od 1. 3. 1995, neboť příjmy žalobce byly až do konce roku 1999 minimální. I po roce 2000 žalobce převážně pečoval o syna, u kterého byla v březnu 2001 zjištěna cukrovka, a jeho manželka zajišťovala příjmy rodiny. Péči o dítě žalobce zastával i po založení společnosti C. J. Audit, s.r.o., kterou vlastní společně s manželkou. Rozdíl mezi příjmy žalobce a jeho manželky za dobu produktivního života žalobce vyčíslil na 1 387 887 Kč. Tvrděné skutečnosti potvrdila žalobcova manželka v čestném prohlášení.
3. Žalovaná dovodila, že v největším rozsahu pečovala o dítě jeho matka, tento závěr však neodpovídá obsahu spisové dokumentace. Žalovaná v napadeném rozhodnutí odkázala na čestné prohlášení manželky žalobce ze dne 29. 12. 2022. Z něj plyne, že od 1. 3. 1995 do 16. 9. 1997 o dítě pečoval v největším rozsahu právě žalobce. Tato skutečnost byla následně potvrzena

rozhodnutím žalované o přiznání starobního důchodu ze dne 19. 6. 2023, č. j. X, jehož součástí je také informativní osobní list důchodového pojištění žalobce. Je tak nesporné, že žalobce

v uvedeném období pečoval o dítě v největším rozsahu. Čestné prohlášení manželky žalobce se vztahuje k uvedenému období z důvodu, že žalovaná považovala rozsah péče o dítě v tomto období za nejednoznačný. Žalovaná dále uvedla, že nemá žádné podklady k roku 1998, současně však konstatovala, že manželka žalobce byla od 1. 3. 1995 osobou samostatně výdělečně činnou. Žalobce dodal, že od 1. 1. 1997 do 31. 10. 1999 byla jeho žena současně zaměstnána ve společnosti X, a měla tak na rozdíl od něj od roku 1995 do roku 1999 příjmy, které se promítly do vyměřovacího základu pro účely důchodového pojištění. Tato skutečnost přitom vyplývá přímo z evidence žalované, kterou měla žalovaná k dispozici. S ohledem na výše uvedené je proto zcela neopodstatněný závěr o tom, že žalobce nepečoval o dítě ve větším rozsahu než jeho manželka.

4. Žalovaná se dále vůbec nezbyvala obdobím od roku 1999 do 18. 5. 2012, kdy syn nabyl zletilosti. To je přitom klíčový úsek pro posouzení toho, kdo o dítě pečoval ve větším rozsahu. Z napadeného rozhodnutí není ani zřejmé, jakou dobu žalovaná považovala za spornou nebo nepodloženou. Žalovaná žalobce nevyzvala ani nepoučila, aby svá tvrzení doplnil či důkazně podpořil. Žádost byla přitom sepsána na Okresní správě sociálního zabezpečení Liberec a žalobce měl za to, že splňuje všechny potřebné náležitosti. Závěr žalované je o to zarážející, že mezi žalobcem a jeho manželkou není o rozsah péče sporu (viz čestné prohlášení manželky).
5. Dle žalobce jsou obě rozhodnutí nepřezkoumatelná. Prvostupňové rozhodnutí se omezilo pouze na citace právních předpisů a prosté konstatování, že o dítě pečovala ve větším rozsahu manželka žalobce. Napadené rozhodnutí pak rekapituluje námitky žalobce, avšak věcně se s nimi nevypořádává, a to ani implicitně. Žalovaná pouze konstatovala, že ze spisu vyplývá, že žalobce nepečoval o syna ve větším rozsahu. Z rozhodnutí však není zřejmé, jak k tomuto závěru žalovaná došla. Absence odůvodnění je přitom vadou, s níž judikatura spojuje nepřezkoumatelnost rozhodnutí. Žalobce trval na tom, že podmínky pro přiznání výchovného beze zbytku splnil. Navrhoval zrušení napadeného rozhodnutí žalované i jemu předcházejícího rozhodnutí správního orgánu prvního stupně.

III. Vyjádření žalované

6. Žalovaná ve vyjádření k žalobě navrhla její zamítnutí. Zdůraznila, že žalobci je známo, že důkazní břemeno ohledně své žádosti nese především on. Povinností žalované není, aby prokazovala, že žalobce nepečoval o syna ve větším rozsahu než jeho manželka. Žalovaná navíc nebyla povinna více poučit žalobce o jeho právech a povinnostech. Byť je jistě pravdou, že poučovací povinnost správního orgánu se netýká jen procesních aspektů, nelze ji vykládat jako nepřetržitý návod k tomu, aby účastník řízení dosáhl kýženého výsledku (viz rozsudek NSS ze dne 13. 10. 2010, č. j. 1 As 51/2010-214, č. 2235/2011 Sb. NSS). Výchovné lze přiznat tomu z rodičů, který pečoval o dítě ve větším rozsahu. Mezi výchovou a obstaráváním financí nestanovil zákonodárce rovnítko. Samotný výpadek příjmů žalobce bez dalšího neznámá, že o syna fakticky pečoval v největším rozsahu. Žalovaná dále zdůraznila, že záměr zákonodárce byl podpořit především ženy, což plyne z důvodové zprávy. Dokumenty předložené žalobcem až v řízení o námitkách nijak neprokazují, že oproti manželce to byl právě on, kdo ve větším rozsahu pečoval o syna od jeho narození do jeho zletilosti.

IV. Replika žalobce a duplika žalované

7. Žalobce reagoval na vyjádření žalované replikou, v níž zdůraznil, že tvrzené skutečnosti je schopen prokázat. Žalovaná zcela rezignovala na poučovací povinnost namísto toho, aby žalobci sdělila, jaké podklady potřebuje pro rozhodnutí. Žalovaná uvedla, že zvýšení starobního důchodu z důvodu péče o dítě by se mělo týkat spíše žen. Smyslem zvýšení starobního důchodu za výchovu však je ocenit zásluhy pečujících osob, jejich úsilí o přínos a výchovu nového

příspěvatele do důchodového systému a zároveň paušálně kompenzovat snížení důchodu, které nastalo v důsledku kariérních výkyvů souvisejících s výchovou. Je vysoce pravděpodobné, že ve většině případů bude zvýšení

starobního důchodu za výchovu dítěte svědčit ženám, které obětovaly svou pracovní kariéru a o děti pečovaly. To však neznamená, že by výchovné nemělo svědčit mužům, kteří se starali o děti, a postupovali tedy stejným způsobem. Žalobce trval na tom, že žalovaná nezjistila skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

8. Žalovaná v reakci na repliku žalobce uvedla, že žalobce neprokázal svůj nárok na výchovné, ani v dosavadních tvrzeních nepoukázal na dokumenty a skutečnosti, o něž svůj nárok opírá, své důkazní břemeno tak neunesl. Pokud jde o nedostatek poučení, odkázala žalovaná na žalobcem vyplněný formulář žádosti o zvýšení starobního důchodu za vychované děti ze dne 29. 12 2022, jehož součástí tvoří i kolonka „G. Doplňující informace“ s textem „*K čestnému prohlášení přikládám na podporu tvrzených skutečností následující dokumenty, popř. uvádím další informace, které považuji za důležité pro hodnocení rozsahu výchovy*“. V této souvislosti žalovaná zmínila rozsudek NSS ze dne 18. 3. 2015, č. j. 3 Ads 112/2014-31.

V. Posouzení věci krajským soudem

9. Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí a řízení, které jeho vydání předcházelo, v řízení podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), v rozsahu a mezích uplatněných žalobních bodů. Vycházel přitom ze skutkového a právního stavu v době rozhodování správního orgánu v souladu s § 75 odst. 1 a odst. 2 s. ř. s., a dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
10. Podle § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění *podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti aspoň po dobu pěti roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat. Pokud dítě zemřelo po dosažení 5 let věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečovala o dítě od jeho narození do jeho úmrtí; ustanovení vět první a druhé tím nejsou dotčena.*
11. Podle § 34a odst. 3 zákona o důchodovém pojištění *dítě se pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle odstavce 1 (dále jen „zvýšení za vychované dítě“) považuje za vychované, jsou-li splněny podmínky výchovy dítěte podle § 32 odst. 4; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečuje nebo pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení za vychované dítě současně započítat více osobám; vychovávalo-li dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu. Při zvýšení za vychované dítě se přihlíží jen k výchově toho dítěte, které jako vychované pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu; není-li tato podmínka splněna, zvýšení za vychované dítě nenáleží.*
12. Podle čl. II bodu 1 zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 323/2021 Sb.“) *se starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.*
13. Podle čl. II bodu 3 zákona č. 323/2021 Sb. *podmínky výchovy dítěte se pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně*

pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy. Zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží, pokud se pojištěnec vůči dítěti dopustil jako pachatel, spolupachatel nebo účastník úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem podle trestního zákoníku nebo obdobných úmyslných trestných činů podle dříve platných právních předpisů.

14. Podle čl. II bodu 5 zákona č. 323/2021 Sb. *nejedná-li se o případ uvedený v bodě 4 větě první nebo druhé, zvýší se starobní důchod podle bodu 1 na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V této žádosti se uvádějí údaje o vychovaných dětech a o době a rozsahu osobní péče o dítě a čestné prohlášení, že osoba pečovala o dítě v největším rozsahu a že nenastala překážka pro zvýšení starobního důchodu uvedená v bodě 3 větě poslední; údaje o vychovaných dětech lze doložit rodným listem dítěte nebo jiným dokladem o vztahu k dítěti. Tento tiskopis obsahuje též poučení o důsledcích uvedení nepravdivých údajů. Žádost se podává v případě starobních důchodů přiznaných před 1. lednem 2023 nejpozději do 31. prosince 2024; žádost lze podat nejdříve 1. září 2022 s tím, že pro žádosti podané před tímto dnem se použije obdobně ustanovení § 83b odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Nebyla-li žádost podána lhůtě uvedené ve větě čtvrté, zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží. Podává-li se po 31. prosinci 2022 žádost o přiznání starobního důchodu ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvyšuje se starobní důchod podle bodu 1 jen za výchovu toho dítěte, které pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu, s tím, že věta druhá platí obdobně; není-li tato podmínka splněna, zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží.*
15. Na prvním místě bylo třeba zabývat se otázkou přezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí. Soud k takové vadě musí přihlédnout i z úřední povinnosti, neboť nepřezkoumatelnost zpravidla brání věcnému přezkumu a posouzení žalobních námitek (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 3. 2011, č. j. 7 Azs 79/2009-84, č. 2288/2011 Sb. NSS). V daném případě soud takovouto vadu napadeného rozhodnutí shledal.
16. Podle ustálené judikatury jsou nepřezkoumatelná taková rozhodnutí, z nichž není zřejmé, jakými úvahami se soud při hodnocení skutkových a právních otázek řídil (srov. rozsudek NSS ze dne 29. 7. 2004, č. j. 4 As 5/2003-52). Nepřezkoumatelný je také rozsudek, ve kterém soud opřel své rozhodnutí o skutečnosti v řízení nezjišťované či zjištěné v rozporu se zákonem (rozsudek NSS ze dne 4. 12. 2003, č. j. 2 Ads 58/2003-75, č. 133/2004 Sb. NSS). Nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů je i takový rozsudek, jehož odůvodnění si vnitřně odporuje (rozsudek NSS ze dne 21. 8. 2008, č. j. 7 As 28/2008-76). Tyto závěry jsou přiměřeně aplikovatelné též ve vztahu k nepřezkoumatelnosti správních rozhodnutí. Zrušení rozhodnutí pro nepřezkoumatelnost má místo v případě zásadních vad rozhodnutí, které pro absenci důvodů či pro nesrozumitelnost nelze věcně přezkoumat. To může nastat tehdy, opomene-li správní orgán či soud na námitku účastníka zcela, tedy i implicitně, reagovat (srov. rozsudky NSS ze dne 17. 1. 2013, č. j. 1 Afs 92/2012-45, či ze dne 29. 6. 2017, č. j. 2 As 337/2016-64).
17. Žalovaná v napadeném rozhodnutí konstatovala, že žalobce pečoval o syna v největším rozsahu v době od 1. 3. 1995 do 19. 9. 1997, avšak v celém období od 1. 7. 1994 do 31. 12. 1998 nebyl osobou, která o syna pečovala v největším rozsahu. Žalovaná zdůraznila, že od narození po dobu mateřské (rodičovské) dovolené o syna pečovala celodenně manželka žalobce. Uvedený závěr však zřejmě dovodila pouze ze skutečnosti, že manželka žalobce byla v uvedeném období na mateřské (rodičovské) dovolené. Žalobce však již v námitkách proti prvostupňovému rozhodnutí tvrdil, že během období mateřské dovolené a následně rodičovské dovolené manželky nepracoval, neboť kromě syna pečoval i o manželku, která měla za sebou rizikové

těhotenství a prodělala předčasný porod. S těmito tvrzeními žalobce se měla žalovaná v napadeném rozhodnutí vypořádat, případně k nim provést dokazování (srov. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 1. 2024, č. j. 30 Ad 8/2023-50, body 26 až 28). V posuzované věci by se nabízel zejména výslech žalobcovy manželky. Žalovaná však na žalobcovu tvrzení ohledně péče o syna bezprostředně po jeho narození vůbec nereagovala. V napadeném rozhodnutí akcentovala pouze to, že žalobce si od září 1997 obstarával příjmy, byť v menším rozsahu, vlastní výdělečnou činností, přitom ale zcela opomněla výdělky jeho manželky v rozsahu podstatně vyšším.

18. Uvedený postup žalované je nelogický zejména proto, že obsáhle citovala právní předpisy, aby dospěla k závěru, že účelem těchto ustanovení je „*zmírnění statistického rozdílu mezi průměrným starobním důchodem osob pečujících o děti oproti obecnému průměrnému starobnímu důchodu*“. Navzdory tvrzením a listinám předloženými žalobcem v námitkovém řízení považovala žalovaná manželku žalobce za osobu, jejíž výdělkové možnosti byly péčí o dítě zasaženy nejvíce. Skutečnost, že manželka žalobce byla po narození syna na mateřské (rodičovské) dovolené, z ní bez dalšího nečiní osobu pečující o dítě ve větším rozsahu od narození dítěte do jeho zletilosti (srov. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2023, č. j. 51 Ad 3/2023-20, bod 24) a tento závěr je proto založen na stereotypním rozdělení rolí mezi muže a ženu. Žalovaná ve vyjádření k žalobě argumentovala tím, že záměr zákonodárce při zavedení výchovného mířil především na ženy. Zákonodárce nicméně zavedl úpravu, která nerozlišuje mezi ženami a muži (srov. § 34a odst. 3 zákona o důchodovém pojištění a čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bod 3). Tento názor žalované tedy neobstojí.
19. Napadené rozhodnutí si navíc odporuje. Žalovaná předpokládala, že žalobce nemohl o syna pečovat ve větší míře poté, co začal vykonávat výdělečnou činnost v září 1997. Současně však vyloučila, aby byl hlavní pečující osobou v době po narození syna, kdy nebyl zaměstnán a byl zcela bez příjmů. Skutečnost, že žalobce od září 1997 částečně pracoval však bez dalšího nevylučuje převážnou péči o syna. K tomu, kdo pečoval o syna ve větším rozsahu od 1. 1. 1999 do jeho zletilosti, se pak žalovaná nevyjádřila vůbec. Závěr žalované, že hlavní pečující osobou byla po celou dobu od narození do zletilosti syna manželka žalobce, není ničím podložený.
20. Ohledně poučovací povinnosti žalovaná odkázala na rozsudek NSS č. j. 1 As 51/2010-214, který se však týkal stavebního řízení a NSS v něm dovodil, že stavební úřady neměly povinnost poučovat stavebníky o možnosti podat žádost o dodatečné povolení stavby. Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), však tuto výslovnou poučovací povinnost zavedl novelou účinnou od 1. 1. 2013. Jde tedy o závěr, který nejenže se nevztahuje k nynějšímu řízení, ale je navíc obsoletní. Poukaz žalované na rozsudek NSS č. j. 3 Ads 112/2014-31, v němž soud zdůraznil, že poučovací povinnost bývá v případě sociálních dávek naplněna prostřednictvím standardizovaných formulářů, též neobstojí. Věc řešená NSS se totiž týkala podpory v nezaměstnanosti, kterou vyřizuje Úřad práce, který používá jiný typ formulářů. Formulář, který v nynější věci vyplnil žalobce dostatečně poučení neobsahoval. Za řádné poučení nelze ve formuláři žádosti považovat kolonku G a navazující vysvětlivky v poznámce pod čarou.
21. Podle § 4 odst. 2 právech správního řádu *správní orgán v souvislosti se svým úkonem poskytne dotčené osobě přiměřené poučení o jejích a povinnostech, je-li to vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům dotčené osoby potřebné*.
22. Nejvyšší správní soud důležitost poučení ze strany správních orgánů ve své rozhodovací činnosti opakovaně zdůraznil, že: „*poučovací povinnost (...) je projevem ústavně zakotveného práva na právní pomoc, podle kterého má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány*

či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Poučovací povinnost správního orgánu znamená především povinnost poskytnout dotčeným osobám poučení o právech a povinnostech vyplývajících z právních předpisů upravujících řízení před správními orgány. Poučovací povinnost týkající se otázek hmotného práva má své místo právě v řízeních, jejichž předmětem jsou sociální dávky (dávky důchodového pojištění), a to za předpokladu dodržení zásady rovnosti účastníků řízení a nestranného přístupu k nim.“ (rozsudek ze dne 26. 8. 2008, č. j. 6 Ads 57/2007-42, či ze dne 22. 6. 2011, č. j. 6 Ads 20/2011-111).

23. Za stěžejní v nynější věci však soud považuje to, že napadené rozhodnutí nezhodilo nedostatky prvostupňového rozhodnutí, které obsahovalo prosté citace právních předpisů a dále toliko konstatování, že osobou, která o dítě pečovala ve větším rozsahu, byla manželka žalobce, a proto žalobce podmínky pro přiznání výchovného nesplnil. Napadené rozhodnutí trpí stejně jako prvostupňové rozhodnutí vadou nepřezkoumatelnosti. Konečně žalovaná nezjistila skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti, jestliže k závěru o tom, že manželka žalobce pečovala o syna v největším rozsahu, dospěla pouze na základě skutečnosti, že byla na mateřské (rodičovské) dovolené.
24. Správní řízení, v němž bylo napadené rozhodnutí vydáno, sice není ovládáno zásadou vyšetřovací, neboť se jedná o návrhové řízení, tj. řízení o žádosti žalobce, avšak i v tomto řízení platí ustanovení § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, podle něhož pokud nevyplývá ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán řízení tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v ustanovení § 2, přičemž podle odst. 4 tohoto ustanovení správní orgán dbá, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem a aby odpovídalo okolnostem daného případu, jakož i na to, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly.
25. Nejvyšší správní soud se použitím zásady materiální pravdy zabýval v řadě svých rozhodnutí, např. v rozsudku ze dne 25. 11. 2003, č. j. 6 A 114/2000-36, ve kterém uvedl, že v souladu s touto zásadou je povinností správního orgánu z vlastní iniciativy a vlastními prostředky objasňovat sporné, pochybné nebo zpochybněné skutečnosti. Účastníci správního řízení jsou povinni označit důkazní prostředky k prokázání svých tvrzení (§ 52 správního řádu), avšak právě z důvodu uplatnění zásady materiální pravdy není správní orgán návrhy účastníků vázán a není v zásadě zbaven odpovědnosti za dostatečné zjištění skutkového stavu.

VI. Závěr a náklady řízení

26. Vzhledem k uvedenému dospěl soud k závěru, že žaloba je důvodná. Proto podle § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. napadené rozhodnutí zrušil a vrátil žalované k dalšímu řízení. V něm bude na žalované, jaký zvolí další procesní postup. Tedy zda se pokusí vytknuté vady řízení odstranit sama v rámci námitkového (odvolacího) řízení, nebo zda bude považovat s ohledem na případný rozsah doplnění důkazního řízení za vhodnější věc vrátit k dalšímu řízení správnímu orgánu I. stupně.
27. Soud rozhodoval bez jednání v souladu s § 51 odst. 2 ve spojení s § 76 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s.
28. O nákladech řízení soud rozhodl ve smyslu ustanovení § 60 odst. 1 věta první s. ř. s., dle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Ve věci měl úspěch žalobce, který byl zastoupen advokátem. Náklady žalobce sestávají ze tří úkonů právní služby ve výši 1 000 Kč za úkon [§ 7 bod 3. ve spojení s § 9 odst. 2 a § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)], a to převzetí a přípravy zastoupení, písemného návrhu

(žaloby) a podání (repliky) ve věci samé. A dále paušální náhrady nákladů ve výši 300 Kč za úkon (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Celkem tedy 3 900 Kč. Jelikož je zástupce žalobce společníkem společnosti, která je plátkyní daně z přidané hodnoty, zvyšuje se odměna o tuto daň o ve výši 21 % (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Celkem je tedy žalovaná povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 4 719 Kč k rukám jeho zástupce Mgr. Davida Hejzlara, advokáta, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Liberec 8. dubna 2024

Mgr. Karolína Tylová, LL.M.
samosoudkyně